

EKSPERTVIDEN/ FORSKERSTEMMER

Sidse Martens Gudmand-Høyer er ErhvervsPhD og post Doc med afhandlingen "Værdibaseret udvikling af almene boliger" i et samarbejde med Landsbyggefonden, Arkitektskolen Aarhus og JJW Arkitekter - en helhedsorienteret undersøgelse af de almene boligers bygningskulturelle værdier i renoveringsprojekter.

Datidens formsprog - nutidens energikrav
Det murede byggeri fra 1940 - 50'erne, står i disse år over for en omfattende renovering. De ofte smukke bygninger af sin tid lever ikke længere op til nutidens energikrav og ændrede boligformer. Men hvordan forholder man sig til bygningernes "knappe" sprog, både når det gælder arkitektur og rumligheder, uden at miste det særlige?

Vi er forkælede med en overflod af bygningshistorie. Vi er omgivet af den til daglig, vi lever i den, mellem bygninger opført sidste år og bygninger opført for århundreder siden. Bygninger, der overvejende er af sådan en kvalitet, at vi vælger at gøre, hvad vi kan for, at de forsat skal blive stående. Som del af et holdepunkt, en selvforståelse. Vi bygger altid videre, også når vi bygger nyt. Og ofte bygger vi til eller vi bygger om. Vi optimerer og fornyer, vi udskifter og genfortolker. Vi bevarer.

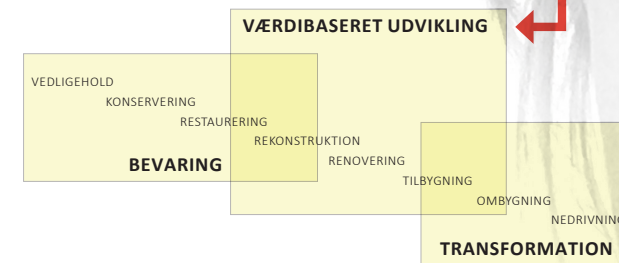
Samtidig tilføjer vi nye lag. Nye lag til vores byggede miljø, til den bygningskultur der er og var, men også til den, der bliver kendetegnende for vores tid. Renovering af den eksisterende bygningsmasse er derfor udfordrende, men også givende.

Bygningens sjæl

Udgangspunktet for en god renovering er en forståelse for den eksisterende bygnings kvaliteter, både de umiddelbare sanseligt oplevede kvaliteter, de arkitektoniske kvaliteter, de funktionelle og de landskabelige/ bymæssige kvaliteter. Særligt væsentligt for at kunne renovere hensigtsmæssigt er også erkendelsen af bygningen som udtryk for den tid, den blev opført i, men også for dens udviklingshistorie. Vores eksisterende bygningsmasse er en fortælling om tidligere ambitioner, idealer, lovgivning og teknisk formåen. En fortælling som gerne er blevet tilføjet

Formålet med værdibaseret udvikling er at anvende bevaringsværdier aktivt i udviklingen af eksisterende bebyggelser. Der er hverken tale om traditionel bygningsbevaring eller om fuldstændig ændring af det eksisterende.

nye afsnit gennem tiden, både ved fysiske ændringer og gennem ændret brug. Ikke mindst påvirkes fortællingen af os, af hvad vi forstår ved og værdsætter i bygningen og i dens historie. Af hvad vi vælger til og fra, når vi skal renovere. Og dermed bevare.

Bygningens ambassadør

Her har vi som arkitekter en særlig fornem opgave. Vi skal bære fortællingen videre. Vi er de arkitektfaglige ambassadører for bygningen, som skal værne om det eksisterende ved at tilgodese de nutidige behov med udgangspunkt i en faglig forståelse for bygningens sanselige, fysiske og funktionelle kvaliteter - og dens historiske fortælleverdi. Det er ikke en enkel opgave, der er ikke én korrekt løsning, som vi kan genanvende igen og igen. Derfor må udgangspunktet altid være kendskab til det eksisterende, til bygningen vi står overfor og til de udfordringer den mødes af.

Vi må gøre det klart for os selv og for andre, hvori det eksisterendes kvaliteter består, og særligt hvorledes vi er nået til en forståelse af disse kvaliteter, før vi kan tage stilling til, hvordan de kan bæres videre ind i fremtiden.

Fortid + Nutid = Fremtid

For at kunne gøre det, må vi som arkitekter have en holdning til, hvad det er vi værdsætter og til, hvordan vi gennem vores fysiske interventioner formidler de eksisterende kvaliteter i et nyt hele. Vi bør vægte det nye mod det eksisterende med kærligheden til historien som udgangspunkt. For opgaven er jo netop at forene det der var, med det der er, til det der bliver. Til glæde for bygningens brugere og ejere - og for alle os andre.

Forskning

BEVARINGSVÆRDIER - et aktiv i almene boligrenoveringer

Afsnittet er et uddrag af afhandlingen "Værdibaseret udvikling af almene boliger"

Det er en udbredt holdning, at kulturarv er et fælles gode. Undersøgelser har samtidig vist, at der er en økonomisk værdi i at sikre kulturarvsmiljøer og bevaringsværdige bygninger. Der er i dag også kommet fokus på de almene boligers arkitektoniske kulturarv og på, hvordan den bevares. Det gælder særligt de murede bebyggelser men også de tidlige, industrialiserede byggerier fra 1950'erne og montagebyggerierne fra 1960'erne.

Almene boliger er arkitektonisk kulturarv

I dag er der ikke fredet almene boligbebyggelser, men mange klassificeres eller opleves som bevaringsværdige. Især fordi bebyggelserne betragtes som del i en større arkitektoniske kulturarvsfortælling, men også fordi bygningerne værdsættes lokalt for deres arkitektur.

De almene boliger er et vigtigt led i fortællingen om udviklingen af det danske velfærdssamfund. Boligbebyggelserne er fysiske dokumenter, hvori man kan "aflæse" udviklingen af boligpolitik, byggeteknik, arkitektur- og boligidealene gennem tiden. Denne historie er direkte dokumenteret i helhedsplaner, landskaber, konstruktions typer, planløsninger, materialebrug og detaljeringer.

Af samme grund er den oprindelige bebyg-

gelse, de originale bygningsdele, planløsninger og materialer alt sammen vigtigt for bevaringen af den arkitektoniske kulturarv. Men også de forandringer som bebyggelserne har undergået gennem tiden, er en del af deres kulturarvsfortælling.

En vigtig udfordring

Mange almene boligbebyggelser står overfor en række udfordringer af både fysisk og boligsocial karakter. Det er nødvendigt at tage hånd om disse for at sikre bygningsmassen som velfungerende og attraktive lejeboliger. De almene boliger er hjem for næsten 1/5 af danskerne og er et vigtigt boligpolitisk aktiv. Derudover udgør de almene bebyggelser en betragtelig del af det byggede miljø i Danmark, og har dermed betydning for langt de fleste af os.

Værdibaseret udvikling

Når de ældre almene boligbebyggelser renoveres, laves typisk også større ændringer på udbuddet af boligtyper, infrastruktur, facadeudtryk, materialer, adgangsforhold og lignende. Der er dermed tale om væsentlige forandringer af det eksisterende, og der bør derfor som udgangspunkt tages stilling til den eksisterende bebyggelses kvaliteter og værdier - også bevaringsværdier.

Får at kunne bevare, må man kunne forandre - Ambitionen er at bevare almene boligbebyggelser som arkitektonisk kulturarv, samtidig med at de fornyes"

Sidse Martens Gudmand-Hoyer, forsker Phd./ Postdoc

Der er behov for en særlig tilgang til denne type af arkitektopgave, hvor der både er tale om renovering, fornyelse og samtidig bevaring af eksisterende værdier. Denne tilgang kan kaldes værdibaseret udvikling eller en værdibaseret tilgang og har til hensigt:

- at sikre hensynet til den arkitektoniske kulturarv i forening med nutidige behov for ændringer
- at fremme en bredere tilfredshed med både processen og resultatet af renoveringen

Et aktiv i udvikling

Her er altså ikke tale om bygningsbevaring i restaureringsfaglig forstand. Der er heller ikke tale om fuldstændig ændring af det eksisterende, hverken funktionelt, konstruktivt eller æstetisk.

Formålet er derimod at opretholde bevaringsværdierne ved at gøre dem til et aktiv i udviklingen af bebyggelserne. Bevaring af de eksisterende kvaliteter og værdier skal ske i forening med øvrige dagsordner af funktionel, bæredygtig og oplevelsesmæssig karakter.

Der er ingen lette løsninger og i hvert projekt kræver det:

- en kortlægning af bebyggelsernes bevaringsværdier og kvaliteter
- at de registrerede værdier og behovene for optimering forholdes kritisk til hinanden

En fælles og tidlig indsats

Den værdibaserede tilgang kræver en tidlig og fælles indsats. Kortlægningen og prioriteringen af værdier skal danne grundlag for en fælles forståelse mellem projektparterne. Dette fælles afsæt skal kvalificere selve renoveringsprojektet og samtidig mindske uenigheder og forsinkelser i projektudviklingsprocessen. Analysen skal fungere som inspiration og rettesnor i projekterne, og bør tidligt integreres i alle beslutninger om projektindhold og udformning.

Det er igennem denne stillingtagen, at der etableres et egentligt og fælles ejerskab til den arkitektoniske kulturarv. Den tidlige indsats muliggør et fokus på bebyggelsernes eksisterende kvaliteter i langt højere grad end i dag og sikrer samtidig, at bevaringsværdier kan blive et aktiv i udvikling i stedet for en for sent introduceret og generende dagsorden

Foto JJW/ Bispeparken Kbh.NV

Foto JJW/ Stadionkvarteret